

2018
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
РІК КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ
[#EuropeForCulture](https://twitter.com/EuropeForCulture)

**РАМКОВА ПРОГРАМА ДІЙ
З ОХОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ**
РОБОЧИЙ ДОКУМЕНТ ПРАЦІВНИКІВ КОМІСІЇ

PDF ISBN 978-92-76-03453-7 doi:10.2766/949707 NC-03-19-331-EN-N

Люксембург: Офіс публікацій Європейського Союзу, 2019 рік

© European Union, 2019

Фото: © Shutterstock

Повторне використання дозволене за умови посилання на джерело.

Політика повторного використання документів Європейської Комісії регулюється Рішенням 2011/833/EU (ОJ L 330, 14.12.2011, с. 39). Для використання або відтворення фотографій чи інших матеріалів, які не захищені авторським правом ЄС, треба отримати дозвіл у власників авторських прав.

ЗМІСТ

4
1. ВСТУП

5
2. НАВИЩО ПОТРІБНА
РАМКОВА ПРОГРАМА
ДІЙ З ОХОРОНИ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ?

7
3. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ
І ЗАВДАННЯ РАМКОВОЇ ПРОГРАМИ
ДІЙ З ОХОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

8
4. ПРИНЦИПИ РАМКОВОЇ
ПРОГРАМИ ДІЙ З ОХОРОНИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ

10
5. П'ЯТЬ НАПРЯМІВ

14
6. ВИСНОВОК

15
ДОДАТОК - П'ЯТЬ
НАПРЯМКІВ,
14 БЛОКІВ ЗАХОДІВ

1. ВСТУП

Культурна спадщина є спільним благом, що передається у спадок від минулих поколінь до майбутніх.

Європейський рік культурної спадщини 2018¹ мав на меті святкування культурної спадщини як спільного ресурсу, підвищення обізнаності про спільну історію і цінності, а також зміцнення відчуття приналежності до європейського культурного і політичного простору. Він дав поштовх для того, щоб питання культурної спадщини посіло більш важливе місце в порядку денному ЄС завдяки комплексному підходу.

На саміті лідерів у Гетеборзі в листопаді 2017 року глави держав і урядів ЄС підтвердили свою прихильність Союзу, який зберігає культурну спадщину і сприяє культурному різноманіттю. У грудні 2017 року Європейська Рада підкреслила, що Європейський рік культурної спадщини є чудовою можливістю підвищити обізнаність про соціальну й економічну важливість культури і спадщини.

Рамкова програма дій з охорони Європейської культурної спадщини, викладена в Новому європейському порядку денному щодо культури², відповідає на запит європейських лідерів і культурних діячів. Вони ґрунтуються на результатах Європейського року культурної спадщини і забезпечують його продовження, розвиваючи подальші конкретні дії.

Рамкова програма дій просуває і впроваджує інтегрований підхід до культурної спадщини, заснований на принципі участі, а також сприяє інтеграції культурної спадщини в політику ЄС.

Європейський парламент³, Рада Європейського Союзу⁴, Комітет регіонів⁵ і Соціально-економічний комітет⁶ підтримують цей підхід.

1 Рішення (ЄС) 2017/864 Європейського Парламенту і Ради від 17 травня 2017 року про Європейський рік культурної спадщини (2018).

2 Повідомлення Комісії про новий європейський порядок денний для культури COM(2018)267.

3 Резолюція Європейського Парламенту від 8 вересня 2015 року щодо інтегрованого підходу до культурної спадщини в Європі (2014/2149(INI)) OJ C 316, 22.9.2017, с. 88-98.

4 Висновки Ради від 21 травня 2014 року щодо культурної спадщини як стратегічного ресурсу для сталої Європи (OJ C 183, 14.6.2014, с. 36); Висновки Ради щодо спільного управління культурною спадщиною (OJ C 463, 23.12.2014, с. 1); Висновки Ради щодо потреби висунення культурної спадщини на перший план у політиці ЄС (2018/C 196/05) (OJ C 196, 8.6.2018, с. 20-22).

5 Висновок Комітету регіонів – На шляху до інтегрованого підходу до культурної спадщини для Європи (OJ C 195, 12.6.2015, с. 22).

6 Висновок Європейського соціально-економічного комітету щодо внеску сільських територій Європи у проведення у 2018 році

2. НАВІЩО ПОТРІБНА РАМКОВА ПРОГРАМА ДІЙ З ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ?

ПЕРСПЕКТИВИ ЗА МЕЖАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО РОКУ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Європейський рік культурної спадщини був широкомасштабною й інклюзивною ініціативою, що охоплювала всі інституції ЄС⁷, всі держави-члени ЄС⁸, дев'ять країн-партнерів⁹, а також широкий спектр культурних організацій, включаючи Європейський альянс спадщини 3.3¹⁰. Було проведено спеціальну загальноєвропейську комунікаційну кампанію. Понад 11 700¹¹ заходів відбулося по всій Європі, а також понад 10 000 ініціатив отримали офіційне маркування Європейського року культурної спадщини¹². Кампанія залучила широку і різноманітну аудиторію: до кінця третього кварталу 2018 року цими заходами було охоплено понад 6 мільйонів людей. Крім того, Дні європейської спадщини 2018 року залучили до 30 мільйонів людей до понад 70 000 заходів по всій Європі, тим самим підвищуючи обізнаність про європейський вимір культурної спадщини.

Європейська комісія надала значне фінансування для проєктів у галузі культурної спадщини в різних програмах фінансування ЄС, заохочуючи людино-орієнтовані, інклюзивні та сталі підходи. Сприяння синергії з іншими галузевими політиками також стало особливістю року, внаслідок чого 19 служб Європейської комісії взяли участь у заходах.

Мета Рамкової програми — зберегти імпульс, народжений під час Європейського року культурної спадщини, через продовження серії короткострокових і середньострокових дій. Вони містять огляд зобов'язань, взятих на себе Європейською Комісією в цьому відношенні.

7 Європейський парламент, Рада Європейського Союзу, Комітет регіонів і Європейський соціально-економічний комітет залучили свої ресурси, щоб долучитися до проведення Європейського року культурної спадщини.

8 Європейський рік культурної спадщини був децентралізованою ініціативою. У країнах-членах ЄС її реалізовували національні координатори, призначені відповідними міністерствами. Асоційовані країни також призначили національних координаторів з цього приводу.

9 Албанія, Боснія і Герцеговина, колишня Югославська Республіка Македонія, Чорногорія, Сербія, Грузія, Ісландія, Норвегія і Швейцарія.

10 <http://europeanheritagealliance.eu/>

11 Дані за перший, другий і третій квартали 2018 року.

12 Маркування Європейського року культурної спадщини (що складається з логотипу, слогану і гештегу) було запропоновано для заходів, подій і проєктів, які сприяють досягненню однієї чи кількох цілей Європейського року культурної спадщини 2018 року, як зазначено в статті 2 Рішення (ЄС) 2017/864.

ЗАЛУЧЕННЯ ЗАЦІКАВЛЕНИХ СТОРІН

Оголошення про Рамкову програму дій з охорони європейської культурної спадщини у травні 2018 року призвело до широкого залучення зацікавлених сторін.

У «Берлінському заклику до дій»¹³ за червень 2018 року, підготовленому організацією «Europa Nostra»¹⁴, Німецьким комітетом з питань культурної спадщини¹⁵ і Фундацією пруської культурної спадщини¹⁶, йдеться про потребу створення «амбітного Європейського плану дій для культурної спадщини як довготривалої спадщини Європейського року [...] цілісного і взаємопов'язаного з іншими ключовими політичними програмами і пріоритетами ЄС». На думку цих організацій, план дій має бути узгоджений з Конвенцією Ради Європи про цінність культурної спадщини для суспільства («Конвенція Фару»¹⁷) і Європейською стратегією спадщини для XXI століття.

«Берлінський заклик» також підкреслює потребу сильної зовнішньої складової Рамкової програми дій, що відповідає Порядку денному ООН в галузі сталого розвитку на період до 2030 року. Його підписали міністри культури, члени Європейського парламенту, а також численні організації й окремі особи, зацікавлені у цій сфері.

Організація «Culture Action Europe»¹⁸ у своєму Маніфесті культурної спадщини «Fast Forward Heritage Manifesto»¹⁹ вітає сучасне розуміння культурної спадщини в контексті Європейського року культурної спадщини і закликає до впровадження «інклюзивного і прогресивного визначення культурної спадщини в політиці, програмах і діях, а також до подальшої адаптації визначень, цілей і засобів».

13 <http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2018/09/Berlin-Call-Action-Eng.pdf>

14 «Europa Nostra» – загальноєвропейська федерація неурядових організацій, що працюють у сфері культурної спадщини.

15 Національний координатор Європейського року культурної спадщини в Німеччині.

16 Фундація пруської культурної спадщини (Stiftung Preussischer Kulturbesitz або SPK) – це культурна установа в Німеччині <http://www.preussischer-kulturbesitz.de/>

17 <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/199>

18 «Culture Action Europe» – це велика мережа культурних організацій, митців, активістів, науковців і політиків.

19 <https://cultureactioneurope.org/advocacy/fast-forward-heritage/>

3.СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ОРІЄНТИРІВ ДІЙ З ОХОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Рамкову програму дій з охорони європейської культурної спадщини спрямовано на встановлення спільного напрямку для діяльності, пов'язаної зі спадщиною, на європейському рівні, насамперед у політиці та програмах ЄС. Вони також можуть служити натхненням для регіонів і міст у Європі, а також для організацій і мереж культурної спадщини при розробці власних дій у цій сфері.

Рамкова програма була підготовлена шляхом регулярних обмінів з державами-членами ЄС, головуваннями в Раді ЄС, Європейським парламентом, організаціями громадянського суспільства, культурними діячами і міжнародними організаціями, такими як Рада Європи і ЮНЕСКО. Вони також ґрунтуються на уроках, отриманих з десяти довгострокових проєктів під назвою «Європейські ініціативи»²⁰, які здійснювалися Європейською комісією в межах політичного внеску до Європейського року культурної спадщини. Широкий спектр служб Комісії, міжнародних організацій і організацій культурної спадщини зробили внесок у реалізацію цих європейських ініціатив.

Рамкова програма дій доповнюватиме новий робочий план Ради у сфері культури. Новий робочий план передбачає добровільну співпрацю між державами-членами ЄС у сфері культури з 2019 по 2022 рік. Сталий розвиток культурної спадщини є одним із п'яти основних напрямків і охоплює кілька заходів. Оскільки ці заходи реалізовуватимуться за підтримки Європейської Комісії, їх включено до Рамкової програми.

На національному рівні Європейська комісія запрошує держави-члени розробити аналогічні програми для охорони спадщини на добровільній основі, щоб доповнити Рамкову програму. Рамкова програма з охорони європейської культурної спадщини узгоджена з Європейською стратегією культурної спадщини для XXI століття, прийнятою Радою Європи у 2017 році, з Порядком денним ООН на 2030 рік для сталого розвитку і з Сендайською рамковою програмою зі зниження ризику стихійних лих на 2015-2030 роки²¹.

20 https://ec.europa.eu/culture/content/overview_en

21 <https://www.unisdr.org/we/coordinate/sendai-framework>

4. ПРИНЦИПИ РАМКОВОЇ ПРОГРАМИ ДІЙ З ОХОРОНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД

Рамкова програма з охорони європейської культурної спадщини розглядає матеріальні, нематеріальні й цифрові виміри культурної спадщини як невіддільні та взаємопов'язані²². Її заходи заохочують ширше розуміння ідеалів, принципів і цінностей, закладених у культурній спадщині Європи, особливо тих, що лежать в основі європейської інтеграції, просуваючи освіту в галузі спадщини і її осмислення.

Вона також розглядає культурну спадщину як ресурс для майбутнього, який слід охороняти, розвивати і популяризувати, зокрема шляхом заохочення синергії з сучасною творчістю. Вона ставить людей у центр уваги, заохочуючи доступ і залучення до заходів, а також сприяючи розвитку аудиторії, з акцентом на місцеві громади, дітей і молодь, а також людей з інвалідністю, сприяючи таким чином соціальній інклюзивності й інтеграції.

Нарешті, сталий розвиток та інновації є основними принципами, які лежать в основі Рамкової програми дій і її підходу до культурної спадщини.

ІНТЕГРАЦІЯ І КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД

Рамкова програма дій підтверджує і впроваджує принцип інтеграції культурної спадщини в різні політики ЄС. Ґрунтуючись на Комунікації Комісії 2014 року²³, а також висновках Ради 2017 року²⁴, це перший документ, який викладає інтегрований підхід до культурної спадщини на європейському рівні.

22 «Культурна спадщина складається з ресурсів, успадкованих від минулого у всіх формах і аспектах — матеріальних, нематеріальних і цифрових (народжених цифровим способом і оцифрованих), включаючи пам'ятники, місця, ландшафти, навички, практику, знання і прояви людської творчості, а також колекції, що зберігаються й управляються державними і приватними організаціями, такими як музеї, бібліотеки й архіви» Висновки Ради Європи від 21 травня 2014 р. щодо культурної спадщини як стратегічного ресурсу для сталої Європи (2014/C 183/08).

23 Повідомлення Комісії «На шляху до інтегрованого підходу до культурної спадщини в Європі» COM(2014) 477.

24 EUCO 19/1/17 REV 1.

Вона охоплює різні сфери політики ЄС: регіональний, міський і сільський розвиток, освіту і соціальну згуртованість, цифрову трансформацію, навколишнє середовище (включаючи охорону природи), туризм, доступність²⁵, сталий розвиток і адаптацію до зміни клімату, дослідження й інновації, а також зовнішні відносини.

РОЗРОБКА ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ

Прийняття рішень на основі фактів є таким же потрібним у сфері культурної спадщини, як і в інших сферах політики. У цьому відношенні Рамкова програма передбачає кілька дій, спрямованих на вимірювання впливу заходів на культурну спадщину. Через своє статистичне управління Евростат (Eurostat) Європейська комісія також продовжуватиме вдосконалювати методологію й інструменти для збору даних із культурної статистики у співпраці зі статистичними управліннями держав-членів ЄС. Вона також зробить внесок у подібні зусилля на міжнародному рівні, співпрацюючи з такими організаціями, як Інститут статистики ЮНЕСКО²⁶ і такими мережами, як Європейська група з музейної статистики²⁷.

РОЗРОБКА ПОЛІТИКИ НА ОСНОВІ ФАКТИЧНИХ ДАНИХ

Європейський рік культурної спадщини мав конкретну структуру управління, яка включала групу національних координаторів з 28 держав-членів ЄС, 9 асоційованих країн²⁸ і Комітет зацікавлених сторін²⁹, що представляв 38 європейських мереж культурної спадщини і міжнародних організацій, створених для допомоги Європейській комісії. Новизна підходу полягала в широкій і ефективній координації між державами-членами ЄС, інституціями ЄС³⁰, громадянським суспільством і різними службами Європейської комісії.

Для збереження духу співпраці і продовження політичного діалогу Європейська комісія створює неформальну експертну групу Комісії – Форум з питань культурної спадщини. Форум стане платформою для консультацій і обміну ідеями і найкращими практиками за участю зазначених учасників, а також стежитиме за реалізацією Рамкової програми дій. Метою Форуму буде просування державних політик, які забезпечують довготривалу цінність і сталий розвиток культурної спадщини Європи на основі інтегрованого підходу

25 ЄС і всі держави-члени є учасниками Конвенції ООН про права людей з інвалідністю, яка таким чином, є частиною правового порядку ЄС. Одним із загальних принципів, а також зобов'язанням Конвенції, викладеним у статті 9, є доступність. Хоча вона не містить жодних явних винятків для об'єктів культурної спадщини і музеїв, Комітет з прав людей з інвалідністю зазначив, що «Забезпечення доступу до культурних та історичних пам'яток, які є частиною національної спадщини, за деяких обставин дійсно може бути проблемою. Однак держави-учасниці зобов'язані прагнути забезпечити доступ до цих об'єктів. Доступність для багатьох пам'яток і об'єктів національного культурного значення була забезпечена таким чином, щоб зберегти їхню культурну й історичну самобутність і унікальність».

26 UNESCO UIS <http://uis.unesco.org/>

27 Європейська група з музейної статистики (EGMUS) <https://www.eqmus.eu/>

28 Албанія, Боснія і Герцеговина, Сербія, Чорногорія, колишня Югославська Республіка Македонія, Грузія, Ісландія, Норвегія і Швейцарія.

29 http://www.voicesofculture.eu/wp-content/uploads/2017/07/Stakeholder-committee_VoC.pdf

30 Європейський парламент, Комітет регіонів і Європейський соціально-економічний комітет були спостерігачами.

5. П'ЯТЬ НАПРЯМІВ

Рамкова програма дій має п'ять напрямів:

1. Культурна спадщина для інклюзивної Європи: залучення і доступність для всіх;
2. Культурна спадщина для сталої Європи: розумні рішення для згуртованого і сталого майбутнього;
3. Культурна спадщина для стійкої Європи: охорона загроженої спадщини;
4. Культурна спадщина для інноваційної Європи: мобілізація знань і досліджень;
5. Культурна спадщина для зміцнення глобального партнерства: посилення міжнародної співпраці.

Кожному напрямку відповідає обмежена кількість блоків заходів³¹. Детальний опис 14 блоків і заходів, яку вони включають, можна знайти в Додатку.

Європейська комісія реалізує заходи, описані у Рамковій програмі дій, шляхом співпраці з відповідними установами, організаціями і партнерами. Ці дії також будуть доповнені ініціативами організацій і громад у сфері культури і культурної спадщини, без яких остання не може бути збережена.

НАПРЯМ 1: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЛЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ЄВРОПИ

Культурна спадщина має потенціал позитивно впливати на життя людей і на європейські суспільства в цілому шляхом покращення психологічного і соціального добробуту або посилення соціальної інтеграції³². Взаємодія з культурною спадщиною також сприяє виникненню почуття приналежності до європейської спільноти, заснованої на спільній культурній спадщині, історичному досвіді й цінностях.

Щоб максимально реалізувати цей потенціал, слід забезпечити якомога ширший доступ до культурної спадщини у всіх її формах для всіх людей. Це стосується також тих, хто перебуває в економічно невідповідному становищі, соціально незахищених осіб або людей з обмеженими можливостями чи інвалідністю.

³¹ Заходи, описані в цьому документі, включаючи ті, що наведені в Додатку, залежать від фінансового планування відповідних програм видатків і від наявності коштів у рамках відповідних щорічних бюджетних процедур. Крім того, оголошені заходи мають відповідати відповідним річним робочим програмам.

³² Висновки Ради щодо культурної спадщини як стратегічного ресурсу для сталої Європи (2014), Висновки Ради щодо партисипативного управління культурною спадщиною (2014) і Повідомлення Комісії про зміцнення європейської ідентичності через освіту і культуру (2017).

Європейська комісія підтримує оцифрування й онлайн-доступність культурного матеріалу Європи, полегшуючи доступ громадян до культурної спадщини і їхню взаємодію з нею, а також сприяючи широкому і повторному використанню оцифрованих матеріалів у різних секторах³³.

Однак заохочення до участі в діяльності, пов'язаній з культурною спадщиною, залишається складним завданням. Нещодавнє опитування Євробарометра³⁴ показало, що майже половина європейців (48 %) жодним чином не пов'язана з культурною спадщиною. Водночас те ж опитування каже, що 68 % респондентів хотіли б дізнатися більше про культурну спадщину Європи. Крім того, 80 % вважають, що культурна спадщина важлива як на національному рівні, так і для Європейського Союзу загалом. 88 % респондентів погодилися, що в школах мають навчати про культурну спадщину Європи.

Щоб впоратися з цим викликом, Рамкова програма дій зосереджується на трьох блоках заходів: а) залучення широкої громадськості, у тому числі за допомогою цифрових засобів; б) залучення школярів і розширення можливостей молоді; в) усунення бар'єрів задля доступу. Зрештою, мета полягає у використанні об'єднувальної сили культурної спадщини для побудови більш інклюзивної Європи.

Для **залучення широкої громадськості** Європейська комісія посилює видимість і вплив чинних ініціатив ЄС, таких як Знак європейської спадщини, Дні європейської спадщини і Європейська премія з культурної спадщини. Крім того, програми «Креативна Європа» і «Європа для громадян» також фінансують проєкти, пов'язані зі спадщиною, за ініціативою знизу. «Європіана»³⁵, цифрова платформа культурної спадщини Європи, також продовжить використовувати потенціал цифрового залучення широкої аудиторії до культурної спадщини.

Інший блок заходів спрямований на **залучення і розширення можливостей молоді** на користь культурної спадщини Європи. Це буде досягнуто через заходи в школах, програми «Еразмус+», «Discover EU» і Європейський корпус солідарності. У поєднанні вони використовуватимуть потенціал спадщини як інструменту для освіти, розвитку молоді й активного громадянства.

Третій блок заходів спрямований на **усунення бар'єрів для доступу** і залученню важкодоступних груп до культурної спадщини. Проєкти, такі як #WeareEuropeForCulture, націлені на групи, які живуть в ізоляції, бідності й не вчаться і не працюють, тоді як премія «EU Access City Award» продовжуватиме пропагувати способи, як зробити культурну спадщину доступнішою для людей з інвалідністю.

НАПРЯМ 2: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЛЯ СТАЛОЇ ЄВРОПИ

Культурна спадщина є незамінним ресурсом, який може підвищити соціальний капітал, стимулювати економічне зростання і забезпечити сталий розвиток довкілля. Як зазначено в Порядку денному ООН в галузі сталого розвитку на період до 2030 року, культура, включаючи культурну спадщину і креативні індустрії, відіграє важливу роль у досягненні інклюзивного і сталого розвитку.

Щоб використати цей потенціал, Рамкова програма дій пропонує три блоки заходів, спрямовані на: а) відродження міст і регіонів за допомогою культурної спадщини; б) сприяння адаптивному повторному використанню будівель культурної спадщини; в) збалансування доступу до культурної спадщини зі сталим культурним туризмом і природною спадщиною.

З метою **відродження міст і регіонів через культурну спадщину**, перший блок заходів буде присвячений розробці прагматичних, стійких та інтегрованих рішень для завдань на міських і регіональних рівнях.

Другий блок заходів сприятиме **розумному відновленню й адаптивному повторному використанню будівель спадщини**, а також обміну передовими практиками і досконалістю в цій галузі.

33 Рекомендація Комісії щодо оцифрування й онлайн-доступності культурного матеріалу і цифрового збереження (2011) (2011/711/EU).

34 Євробарометр культурної спадщини, 2017.

35 Europeana.eu

Нарешті, третій блок заходів буде присвячений **вдосконаленню політик і практик у сфері сталого культурного туризму** і просуванню сталих, розумних та інноваційних практик і підходів. Ці заходи також просуватимуть **природну спадщину Європи** як фактор конкурентоспроможності, сталого й інклюзивного зростання.

НАПРЯМ 3: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЛЯ СТІЙКОЇ ЄВРОПИ

Культурна спадщина є крихкою і вразливою до руйнування і занепаду через численні фактори. По-перше, це природні катастрофи і загрози, спричинені людськими діями (навмисними і ненавмисними), включаючи зміни клімату.

По-друге, збройні конфлікти також становлять загрозу для культурної спадщини. Грабунок і незаконна торгівля, які часто виникають через конфлікти, відбуваються сьогодні в безпрецедентних масштабах і іноді можуть фінансувати тероризм.

Погано продумані або неякісні втручання в культурну спадщину є ще одним фактором ризику.

Захист культурної спадщини є не лише національною компетенцією; це також відповідальність ЄС³⁶, як зазначено в установчих договорах. Також в уявленні громадськості ЄС має конкретні зобов'язання: згідно з нещодавнім опитуванням Євробарометра, проведеним Європейською комісією, 40 % європейців вважають, що ЄС має робити найбільше для захисту культурної спадщини Європи³⁷.

На тлі цього Рамкова програма передбачає три блоки заходів, спрямованих на: а) боротьбу з незаконним обігом культурних цінностей; б) підвищення якості фізичних втручань у культурну спадщину; та с) захист культурної спадщини від природних катастроф і зміни клімату.

Заходи щодо **боротьби з незаконним обігом культурних цінностей** і захисту загроженої культурної спадщини, включають розвиток потенціалу правоохоронних органів і фахівців у сфері спадщини для вирішення цих питань, а також підтримку обміну передовим досвідом у цій сфері.

Другий блок заходів спрямований на **підвищення якості фізичних втручань у культурну спадщину, здійснюваних національними, регіональними і місцевими органами влади**. Це особливо стосується випадків, коли ці втручання фінансуються ЄС³⁸ і підтримують нарощування потенціалу і передачу знань у цій сфері.

Нарешті, для **захисту культурної спадщини від стихійних лих і зміни клімату** розробляється комплекс заходів, спрямованих на дослідження, розробку і поширення науково обґрунтованих і економічно ефективних стратегій та інструментів. Вони будуть використовуватися для управління ризиками і підвищення стійкості культурної спадщини Європи у разі природних катастроф і зміни клімату.

НАПРЯМ 4: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЛЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ЄВРОПИ

Цифрові технології відкривають перед нами безпрецедентні можливості для покращення доступу громадськості до об'єктів культурної спадщини, а також для їх курації й повторного використання³⁹. Інноваційні технології, такі як віртуальна або доповнена реальність, також можуть покращити взаємодію людей з культурною спадщиною, тоді як цифрові інструменти, такі як 3D-сканування, відіграють важливу роль у збереженні й відновленні об'єктів фізичної спадщини⁴⁰.

36 Стаття (3)З Договору про Європейський Союз стверджує, що ЄС має забезпечити збереження і примноження культурної спадщини Європи. Стаття 167 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) визначає роль ЄС як таку, що полягає у заохоченні співпраці між державами-членами з метою підтримки збереження культурної спадщини європейського значення.

37 Спеціальний Євробарометр про європейців і культурну спадщину (2017).

38 Під «втручанням у культурну спадщину» мається на увазі дія, яка впливає або може вплинути на споруди, місця чи об'єкти, що становлять інтерес для культурної спадщини, спричиняючи фізичні зміни або модифікації.

39 Європейська Комісія у Рекомендації щодо оцифрування й онлайн-доступності культурного матеріалу і цифрового збереження (2011) (2011/711/EU).

40 Цифрові рішення у сфері культурної спадщини (2018). Аналітична записка від Платформи політичного навчання з питань довкілля і ресурсоефективності. Interreg Europe.

Інновації — це не лише про технології, вони також відбуваються у соціальній сфері. Роль спільнот, які живуть з об'єктами культурної спадщини, також еволюціонує. Потрібен більш партисипативний підхід до збереження й управління культурною спадщиною⁴¹. Є потреба в нових моделях, які залучають місцеві громади, наприклад, у соціальній економіці, а також широкий спектр зацікавлених сторін через відкриті, партисипативні й інклюзивні процеси⁴².

Нарешті, щоб забезпечити довготривалий сталий розвиток культурної спадщини Європи, важливо передати наступним поколінням знання і навички, які лежать в основі європейського досвіду у збереженні й охороні спадщини.

Для вирішення зазначених проблем Рамкова програма включає три блоки заходів, спрямовані на: a) використання технологічних засобів для інновацій у сфері культурної спадщини; b) сприяння соціальним інноваціям; c) зміцнення навичок у сфері культурної спадщини.

В межах першого блоку заходів розробляються **технологічні засоби для інновацій у сфері культурної спадщини** для збереження і курації культурної спадщини, розширення наявних досліджень і співпраці у цій галузі.

Другий блок заходів направлений на **соціальні інновації** шляхом посилення ролі громадянського суспільства в управлінні культурною спадщиною. Це також сприятиме подальшим експериментам і науковим дослідженням того, як участь у заходах у сфері культурної спадщини впливає на добробут і здоров'я людей.

Третій блок заходів розглядає **компетенції у сфері культурної спадщини** і те, як їх можна підвищити, підтримуючи інновації в професіях, пов'язаних зі спадщиною.

НАПРЯМ 5: КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПАРТНЕРСТВ

Повідомлення Комісії «На шляху до інтегрованого підходу до культурної спадщини в Європі»⁴³ описала роль культурної спадщини в міжнародних відносинах і політиці їх розвитку. У документі було підкреслено зобов'язання ЄС розвивати співпрацю у сфері культурної спадщини і сприяти її захисту в співпраці з такими організаціями, як Рада Європи і ЮНЕСКО.

Під час Європейського року культурної спадщини Стратегія ЄС щодо міжнародних культурних відносин була ефективно втілена на практиці. Ця стратегія заснована на інтересах і потребах країн-партнерів, а також на європейському досвіді збереження культурної спадщини.

Рамкова програма передбачає два блоки заходів для посилення співпраці у сфері культурної спадщини. Перший блок орієнтований на географічні зони. Другий блок заходів охоплює горизонтальні/глобальні дії, спрямовані на зміцнення міжнародної співпраці у сфері спадщини в усьому світі в межах зовнішніх відносин ЄС.

41 Дослідження «Спільне управління культурною спадщиною» (2018) Звіт робочої групи експертів держав-членів в межах Відкритого методу координації.

42 Висновки Ради щодо спільного управління культурною спадщиною ОJ С 463, 23.12.2014 і Повідомлення Комісії «На шляху до інтегрованого підходу до культурної спадщини для Європи» COM(2014) 477.

43 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52014DC0477>

6. ВИСНОВОК

Європейський рік культурної спадщини 2018 став поворотним моментом для зростаючого руху за культурну спадщину в Європі, а також засвідчив можливість використання культурної спадщини для просування мирної, квітучої, інклюзивної та сталої Європи.

Дії, представлені у Рамковій програмі, будуть розпочаті у 2019 і 2020 роках. Однак визначені принципи можна розглядати як окреслення довгострокового бачення управління й охорони культурної спадщини Європи. Надихнувшись широким спектром політичних документів, прийнятих Європейською Комісією і Радою з 2014 року, їхня доцільність була додатково випробувана протягом Європейського року культурної спадщини.

У дусі й відповідно до підходу, прийнятого для Європейського року культурної спадщини, реалізація Рамкової програми стане колективним зусиллям усіх зацікавлених сторін. Хоча Комісія очолює реалізацію заходів, представлених у цій Рамковій програмі, її успіх також вимірюватиметься рівнем залученості інших установ ЄС, держав-членів ЄС, місцевих і регіональних органів влади, організацій культури і культурної спадщини, а також громадянського суспільства.

ДОДАТОК

П'ЯТЬ НАПРЯМІВ, 14 БЛОКІВ ЗАХОДІВ

НАПРЯМ 1: ЗАЛУЧЕННЯ І ДОСТУПНІСТЬ ДЛЯ ВСІХ

Європейський рік культурної спадщини започаткував низку зусиль, спрямованих на залучення молодшого і старшого поколінь, професіоналів і місцевих громад до культурної спадщини і її європейського виміру.

Реалізовано такі заходи:

- ✓ Залучення широкої публіки через надзвичайно помітні й партисипативні ініціативи. Наприклад, 30 мільйонів людей взяли участь у 60 000 заходів спеціального видання Днів європейської спадщини, яке було присвячене Європейському року культурної спадщини;
- ✓ Просування цифрових засобів для розширення доступу до культурної спадщини. Це було досягнуто у співпраці з «Європіана», цифровою платформою ЄС для культурної спадщини. «Європіана» реалізувала численні інформаційно-просвітницькі заходи для підтримки цифрової доступності ресурсів спадщини, залучення громадян до оцифрованої спадщини і сприяння використанню і повторному використанню цифрового контенту в освітніх цілях;
- ✓ Об'єднаний дослідницький центр Європейської комісії також розробив онлайн-платформу під назвою «Карти історій» (Story maps)⁴⁴. Такі карти надають користувачам інтерактивну і легко доступну інформацію про ініціативи ЄС у сфері Європейської культурної спадщини. Крім того, 7 грудня 2018 року Об'єднаний дослідницький центр запустив безкоштовний додаток з відкритим кодом під назвою «Перлини культури» (Cultural gems). Він дозволяє жителям і туристам відкривати і ділитися прихованими культурними скарбами в окремих європейських містах;
- ✓ Підвищення обізнаності про культурну спадщину Європи і потребу її охорони через відповідну освіту. Це було досягнуто за допомогою широко відомих європейських програм, таких як «Еразму+» і платформи «eTwinning», учасниками яких є півмільйона освітніх професіоналів;
- ✓ Розробка книги «Культурна спадщина Європи через eTwinning»⁴⁵. Ця книга розкриває різні аспекти культурної спадщини і пропонує приклади проєктів «eTwinning», а також ідеї для пов'язаних із ними заходів.
- ✓ Запуск інструментарію й онлайн-гри всіма мовами ЄС для підтримки вчителів будь-якого предмета чи дисципліни у впровадженні культурної спадщини в класах⁴⁶;

44 <http://eucommission.maps.arcgis.com/apps/MapJournal/index.html?appid=e3e538d4e4b743c8a6bc7a363fbc2310>

45 <https://www.etwinning.net/eun-files/Online – eTwinning publication%2024.09.2018.pdf>

46 https://europa.eu/teachers-corner/sites/teacherscorner/files/files/eych-2018-toolkit-teachers_en.pdf

- ✓ Запрошення 15 000 молодих європейців ознайомитися з культурною спадщиною Європи через пілотну ініціативу «DiscoverEU»;
- ✓ Були докладені зусилля для залучення молоді як волонтерів для охорони спадщини через Європейський корпус солідарності;
- ✓ Сприяння заходам, що вживаються громадянським суспільством для залучення широкої громадськості. Наприклад, ініціативи «Civilscape»⁴⁷, «EFAITH»⁴⁸, що працюють з волонтерами і місцевими тематичними асоціаціями зі спадщини, або «Interpret Europe» (Європейська асоціація з інтерпретації спадщини)⁴⁹, яка опублікувала посібник про шляхи залучення громадян до культурної спадщини Європи⁵⁰;
- ✓ Навчання музейних працівників щодо того, як заохочувати культурну участь та інвестувати в дітей і молодь, спільно з мережею Європейських музейних організацій (NEMO⁵¹);
- ✓ Сприяння синергії між культурною спадщиною і сучасною творчістю через спеціальний конкурс проєктів у межах програми «Креативна Європа» й ініціативи культурних операторів, такі як ті, що розроблені «Pearle*», Європейською театральною конвенцією й «Opera Europe», під назвою «На сцені 2018»⁵²;
- ✓ Посилення зв'язків між культурною і природною спадщиною під час численних заходів, таких як День відкритих дверей ЄС, день «Natura 2000»⁵³ і через соціальні мережі;
- ✓ Підтримка розвитку ключових компетенцій для безперервного навчання, які мають відношення до культурної спадщини, і до яких належать багатомовність, розуміння спільних цінностей, поняття ідентичності та здатність виражати себе за допомогою різних культурних медіа. Це триватиме як продовження Рекомендації 2018 року «Про основні компетенції для безперервного навчання»⁵⁴.

НОВІ ДІЇ В МЕЖАХ НАПРЯМКУ

Рамкова програма передбачає продовження і масштабування поточних ініціатив, а також розвиток трьох нових блоків заходів: а) залучення широкої громадськості, включаючи цифрові засоби; б) залучення школярів і розширення можливостей молоді; с) усунення бар'єрів задля доступу.

БЛОК ЗАХОДІВ 1:

Залучення широкої громадськості, включаючи цифрові засоби

Буде підвищено видимість і вплив трьох знакових ініціатив ЄС у галузі спадщини:

Знака європейської спадщини, Днів європейської спадщини і Європейської премії з культурної спадщини.

ЄС надає Знак європейської спадщини об'єктам, які відіграють символічну роль в історії Європи, культурі або розвитку європейської інтеграції. Усі 38 наявних об'єктів є конкретними прикладами європейських цінностей та ідентичності, які пояснюються громадянам і, таким чином, стають зрозумілими. Починаючи з 2019 року, у рамках спеціальної дії Програми «Креативна Європа» Європейська Комісія надаватиме фінансування для підвищення видимості та впливу Знака. Грант також підтримуватиме спільні проєкти і співпрацю між об'єктами, що мають Європейський знак спадщини.

47 <https://civilscape.eu/en/about/>

48 <http://e-faith.org/>

49 <http://www.interpret-europe.net/feet/home/>

50 http://www.interpret-europe.net/fileadmin/Documents/publications/ie_engaging_citizens_with_europes_cultural_heritage_co.pdf

51 <https://www.ne-mo.org/about-us.html>

52 <https://www.pearle.eu/activity/on-stage-2018>

53 http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/EUnatura2000day/index_en.htm

54 Рекомендація Ради Європи від 22 травня 2018 року про ключові компетенції для безперервного навчання,

OJ C 189, 4.6.2018.

Дні європейської спадщини — це спільна ініціатива ЄС і Ради Європи, яка надає доступ до тисяч рідко відкритих об'єктів і спеціальних заходів. Протягом Європейського року культурної спадщини ЄС подвоїв бюджет цієї програми і запустив дві пілотні ініціативи: Тиждень творців Європейської спадщини і Конкурс на створення історій Європейської спадщини. Обидві ці ініціативи прагнули взаємодіяти з місцевими громадами. З 2019 року, Європейська Комісія продовжить фінансування цих ініціатив, щоб переконатися, що вони перетворяться на щорічні заходи і сприятимуть ширшій участі громадян. Крім того, Європейська Комісія планує переглянути програму у 2020 році, щоб ще більше підкреслити її європейський вимір.

Починаючи з 2019 року, Європейська Комісія заохочуватиме співпрацю між ініціативами культурної спадщини на європейському рівні, які відзначають передовий досвід і видатні досягнення, пов'язані з охороною, управлінням, дослідженням, освітою і комунікацією у сфері спадщини. Сюди входять Дні європейської спадщини, Знак європейської спадщини і Європейська премія за культурну спадщину/Нагороди «Eugora Nostra». Синергія з макрорегіональними форумами, де це доречно, а також використання платформ і мереж співпраці будуть і надалі використовуватися.

Також буде розвиватися потенціал цифрового доступу до культурної спадщини. За оцінками, наразі лише 10 % нашої культурної спадщини оцифровано, і ще менше доступно в Інтернеті. Щоб подолати цю проблему, Європейська Комісія працюватиме над ще більшим зміцненням **«Європіана»**⁵⁵, відповідно до нової стратегії ініціативи «Європіана»⁵⁶, щоб підтримати і спрямувати установи культурної спадщини у забезпеченні доступності високоякісних матеріалів культурної спадщини в цифрову епоху. «Європіана» також продовжить проводити тематичні кампанії на загальні європейські теми⁵⁷, щоб надихати і залучати громадян до спільної спадщини Європи.

Крім того, з 2019 року Європейська Комісія продовжить забезпечувати **доступність кінематографічної спадщини** через програму «MEDIA» у рамках програми «Креативна Європа». Крім того, з останнього триместру 2018 року і протягом 2019 року, через міжгалузевий компонент програми «MEDIA» буде підтримано спеціальний проєкт, що передбачає реставрацію й оцифрування низки класичних європейських фільмів і організацію їх показів у кінотеатрах і приміщеннях зі спеціальною архітектурною і культурною цінністю.

Європейська Комісія буде розвивати культурну спадщину як ключовий фактор залучення громадян і носій спільних цінностей, таких як діалог і різноманітність. Починаючи з 2019 року, Європейська Комісія **продовжить фінансувати проєкти культурної спадщини знизу вгору через дві програми: «Креативна Європа» і «Європа для громадян»**. «Креативна Європа» фінансово підтримує культурні та креативні сектори в Європі, тоді як «Європа для громадян» підтримує ініціативи, які об'єднують європейців для вирішення спільних проблем, підвищення їхньої обізнаності про фундаментальні цінності та, зрештою, їх залучення до ЄС.

БЛОК ЗАХОДІВ 2:

Залучення школярів і розширення можливостей молоді

Підвищення обізнаності про важливість і цінність культурної спадщини Європи серед молоді є обов'язковою передумовою, якщо ми хочемо забезпечити майбутній сталий розвиток нашої культурної спадщини.

Під час Європейського року культурної спадщини Європейська Комісія сприяла навчанню про культурну спадщину в школах через програму «eTwinning». У 2019 році **спільний проєкт ЄС-ЮНЕСКО**, фінансований «Креативною Європою», розробить карту інструментів освіти у сфері спадщини в школах, зосередившись на нематеріальній спадщині. Це відбуватиметься в усіх країнах-членах ЄС і забезпечить керівництво й інструменти для інтеграції охорони нематеріальної культурної спадщини в шкільні програми і позашкільні заходи. Група з восьми шкільних команд також пройде навчання з реалізації пілотних заходів, пов'язаних з нематеріальною культурною спадщиною.

Подальша робота зі школами також буде здійснюватися **організацією «Європіана»**. Починаючи з 2019 року, за фінансування Фонду «Об'єднуємо Європу», «Європіана» розвиватиме партнерство з міністерствами освіти країн-членів ЄС і загальноєвропейськими освітніми мережами («EU Schoolnet», «Euroclio», «eTwinning»), щоб донести цифровий культурний контент до шкіл.)

55 Наразі «Європіана» надає онлайн-доступ до понад 58 мільйонів культурних об'єктів з більш ніж 3 700 європейських інституцій спадщини.

56 Звіт Комісії про оцінювання «Європіана» і подальші кроки, COM(2018) 612.

57 Такі як кампанія «Європіана» «Migration».

Крім того, молодь буде залучена до діяльності у сфері культурної спадщини в межах провідних ініціатив ЄС, таких як **Європейський корпус солідарності й «DiscoverEU»**. Європейський корпус солідарності пропонує молодим людям можливість волонтерства або роботи в проєктах, які приносять користь громадам і людям по всій Європі. Під час Європейського року культурної спадщини молодь підтримувала фахівців у роботах із консервації й навчалася в установах культурної спадщини. Починаючи з 2019 року, Європейська Комісія продовжуватиме розвивати Європейський корпус солідарності як платформу, через яку можна залучити молодих волонтерів для блага культурної спадщини Європи.

У 2018 році нова пілотна ініціатива «DiscoverEU» надала 18-річним можливість відкрити для себе європейську культурну спадщину. Близько 15 000 молодих європейців отримали проїзний, який дозволив відвідати принаймні одну іншу державу-члена ЄС, переважно потягом, щоб дослідити різноманітність цієї спадщини і взяти участь у заходах, пов'язаних із Європейським роком культурної спадщини. Європейська комісія забезпечить продовження і розвиток цієї ініціативи.

Нарешті, просування культурної спадщини в освіті, а також традиційних видів спорту й ігор як форми нематеріальної спадщини в межах програми «Erasmus+» триватиме.

«Erasmus+» надає молодим людям можливість взаємодіяти з різними культурами і мовами завдяки навчанню і стажуванню за кордоном, а також через проєкти стратегічного партнерства. У річній робочій програмі «Erasmus+» на 2018 рік, на знак визнання важливості Європейського року культурної спадщини, культурна спадщина була включена до пріоритетів для всіх стратегічних партнерств. Культурна спадщина була в центрі уваги таких заходів, як «eTwinning» — спільноти вчителів у школах по всій Європі, а також платформи «School Education Gateway». За допомогою «Erasmus+» Європейська комісія продовжуватиме фінансувати міжкультурний обмін між студентами і підтримувати їх участь у волонтерських і освітніх проєктах, пов'язаних із культурною спадщиною. Пропаганда традиційних видів спорту й ігор залишатиметься пріоритетом малих і спільних партнерств спортивного розділу «Erasmus+».

БЛОК ЗАХОДІВ 3: Подолання бар'єрів

Цей напрямок дій буде націлений на важкодоступні аудиторії, які не беруть участь у діяльності, пов'язаній з культурною спадщиною. Люди, як правило, не цікавляться культурною спадщиною через такі фактори, як ізоляція, бідність і недоступність освіти.

На початку 2019 року Європейська комісія запустить проєкт під назвою **#WeareEuropeForCulture**. Цей проєкт спрямований на те, щоб охопити молодших і старших людей, які наразі не взаємодіють із культурною спадщиною. Проєкт фінансуватиме поп-ап виставки в громадських місцях, демонструючи особисті історії та предмети, пов'язані зі спадщиною. Ці поп-ап виставки відбудуться в 7-10 державах-членах, а результати будуть поширені через семінари і комунікаційні заходи.

Крім того, через нагороду **«EU Access City Award»** Європейська комісія і європейські міста продовжуватимуть сприяти тому, щоб люди з обмеженими можливостями могли користуватися культурною спадщиною на рівних з іншими людьми. Ця премія відзначає європейські міста, які доклали видатних зусиль для того, щоб стати більш доступними й інклюзивними для людей з обмеженими можливостями. Під час Європейського року культурної спадщини Європейська комісія додала спеціальну премію за «доступність культурної спадщини». Починаючи з 2020 року, Європейська комісія щорічно присуджуватиме премію як спеціальну відзнаку⁵⁸.

НАПРЯМ 2: РОЗУМНІ РІШЕННЯ ЗАДЛЯ ЗГУРТОВАНОГО І СТАЛОГО МАЙБУТЬОГО

Під час Європейського року культурної спадщини Європейська комісія і партнерські організації реалізували низку дій для інтеграції культурної спадщини в екологічну, архітектурну і планувальну політики. Одним з прикладів стало сприяння трансформації промислової, релігійної й військової спадщини Європи для нових цілей.

Європейський рік культурної спадщини сприяв значному обміну знаннями і досвідом між зацікавленими сторонами (серед яких архітектори і місцеві/регіональні органи влади) і мережами у сфері релігійної, промислової й військової спадщини. Під час цих обмінів стало зрозуміло, що такий підхід до сталого розвитку може ефективно працювати й для інших занедбаних або мало використовуваних об'єктів спадщини: колишніх шкіл, лікарень, залізничних станцій, закинутих кінотеатрів, театрів, готелів, офісів, колишнього соціального житла і «міст-примар».

Європейський рік культурної спадщини підкреслив внесок сталого культурного туризму в міський і регіональний розвиток. Він також став можливістю дослідити, як збалансувати сталий розвиток культурної спадщини з перевагами туризму не лише в економічному плані, але й для добробуту місцевих громад.

Реалізовано такі заходи:

- ✓ Обмін кращими практиками і навчання серед рівних щодо адаптивного повторного використання релігійної, військової та промислової спадщини;
- ✓ Підтримка культурної спадщини через проєкти, фінансовані ЄС, для міської й сільської регенерації та сталого розвитку (Європейські структурні й інвестиційні фонди, «URBACT», «Erasmus+» і «Horizon 2020»);
- ✓ Виявлення і поширення передових практик у використанні інвестицій з Європейського фонду регіонального розвитку, включаючи програми «Interreg», для кращого захисту, повторного використання, вдосконалення і просування культурної спадщини⁵⁹;
- ✓ Дослідження і просування зв'язків між культурною і природною спадщиною, зокрема з природоохоронними територіями в межах європейської мережі «Natura 2000»⁶⁰;

59 Електронна книга «Поєднуючи культури, об'єднуючи громадян»
<http://www.interact-eu.net/library#1843-e-bookconnecting-cultures-connected-citizens>

60 http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/case_study_natura2000_cultural_heritage.pdf

- ✓ Просування візуально привабливих акцій за участі громадянського суспільства, таких як ініціатива «Torch Initiative»⁶¹, танцювальний захід «Work it out»⁶², «Тиждень приватної спадщини Європи»⁶³ і «День європейських фортець»⁶⁴;
- ✓ Просування культурних маршрутів Ради Європи й інших ініціатив сталого туризму, розроблених ЄС, таких як нагороди «Визначні європейські місця (EDEN)» (European Destinations of Excellence) і «European Capital of Smart Tourism»;
- ✓ Розробка політичних рекомендацій⁶⁵ щодо сталого культурного туризму, а також нового визначення сталого культурного туризму;
- ✓ Запуск «Барселонської декларації»⁶⁶ з метою покращення сталості й конкурентоспроможності соціального і культурного впливу туризму в Європі;

НОВІ ДІЇ В МЕЖАХ НАПРЯМКУ

Рамковою програмою передбачено шляхи продовження і розширення цих ініціатив і реалізацію трьох блоків заходів: а) регенерація міст і регіонів за допомогою культурної спадщини; б) сприяння адаптивному повторному використанню будівель спадщини; с) забезпечення балансу між культурною спадщиною, сталим культурним туризмом і природною спадщиною.

БЛОК ЗАХОДІВ 4:

Відродження міст і регіонів через культурну спадщину

Новий європейський порядок денний щодо культури, прийнятий Європейською комісією у травні 2018 року, визнає, що міста і регіони по всьому ЄС є на передовій культурного розвитку, що підтверджується успіхом європейських культурних столиць. Отже, ці міські центри є закономірними партнерами для проведення експериментів, передбачення тенденцій і вивчення моделей соціальних і економічних інновацій.

У 2019 році Європейська комісія запустить **спільний проєкт з Організацією економічного співробітництва і розвитку**. Цей проєкт має на меті забезпечити місцеві органи влади і зацікавлені сторони інструментами, потрібними для максимізації впливу культури, креативності й культурної спадщини на місцевий розвиток.

Крім того, у 2019 році в межах Програми співпраці Європейської мережі просторового планування (ESPON) 2020, що співфінансується з Європейського фонду регіонального розвитку,⁶⁷ буде надано **емпіричні дані про вплив матеріальної культурної спадщини на найважливіші економічні сектори в 10 обраних країнах і регіонах**. Дослідження буде продовжено у 2019 році, щоб запропонувати загальноєвропейську методологію і територіальний аналіз впливу культурної спадщини на суспільство, включаючи якість життя⁶⁸. Його метою є створення доказової бази і знань про те, як наявність культурних об'єктів і пов'язаних з ними інвестицій сприяють регіональному, сільському і міському розвитку, а також покращенню територіальної єдності.

Щобільше, у 2019 році Європейська Комісія також випустить друге видання Моніторингу культурних

61 Започаткована організацією «Future for Religious Heritage» для збору особистих спогадів, пов'язаних з релігійною спадщиною. Див. <https://www.frh-europe.org/projects/frh-torch/>

62 Ініційований «European Route of Industrial Heritage» з метою відзначення індустриальної культури 1 травня, захід буде повторений у 2019 році. Див. <https://www.erih.net/eych-2018/erih-dance-event-work-it-out/>

63 <http://www.europeanhistorichouses.eu/eych-2018/european-private-heritage-week/>

64 <https://forten.nl/european-fortress-day/>

65 Робоча група з питань сталого культурного туризму з Відкритим методом координації.

66 Ініційовано «NECSTouR» у співпраці з Європейською туристичною комісією, «Europa Nostra», Європейською мережею культурного туризму за підтримки Альянсу європейської спадщини 3.3.

67 Цільовий аналіз ESPON «Матеріальна культурна спадщина як стратегічний ресурс територіального розвитку: Картографування впливу через набір загальноєвропейських соціально-економічних показників».

68 Дослідження ESPON «Культурна спадщина як джерело суспільного добробуту в європейських регіонах». Див. попереднє інформаційне повідомлення тут: <https://ted.europa.eu/TED/notice/udl?uri=TED:NOTICE:465178-2018:TEXT:EN:HTML>

і креативних міст⁶⁹— нового інструменту для порівняльного аналізу і моніторингу, спрямованого на сприяння процесам взаємного навчання між містами-однолітками, які мають схожі показники населення, доходів і зайнятості.

Моніторинг дозволяє містам порівнювати і вчитися один в одного в таких аспектах, як задоволеність громадян місцевими культурними об'єктами, наявність об'єктів культурної спадщини, а також їхня здатність приваблювати аудиторію (наприклад, відвідувачів музеїв, туристів, які зупиняються на нічліг) і створювати робочі місця.

Фокус на культурній спадщині в межах **Порядку денного для міст ЄС**, безсумнівно, стане частиною цього блоку заходів Порядок денний для міст ЄС — це багаторівневий метод роботи, який сприяє співпраці між різними зацікавленими сторонами для виявлення і вирішення міських проблем. У 2019 році розпочнеться нове партнерство з культури і культурної спадщини. Воно об'єднає держави-члени, міські влади, регіони, консорціуми міст, Європейську комісію й інші зацікавлені сторони. Його мета — розробити добровільний план дій щодо ключових питань, пов'язаних із культурою і спадщиною в європейських містах, а також зробити пропозиції щодо покращення регулювання, фінансування й обміну знаннями.

«Interreg» і макрорегіональні стратегії продовжуватимуть підтримку культурної спадщини, у тому числі через макрорегіональні платформи співпраці й мережі.

«URBACT», програма ЄС, яка підтримує міста в розробці прагматичних, сталих і комплексних рішень для міських викликів, також є частиною цього блоку заходів. Протягом Європейського року культурної спадщини кілька проєктів «URBACT» дозволили мережам міст обмінюватися і поширювати передові практики в різних галузях. Одним із таких можливих прикладів є повторне використання військових і занедбаних об'єктів спадщини для сталого відродження міст. У січні 2019 року Європейська комісія оголосить конкурс на нові мережі, які бажають займатися темами культурної спадщини.

Нарешті, в межах програми «Horizon 2020», Європейська комісія оголосить конкурс на фінансування **інноваційних дій щодо стратегій і рішень для міст**. Проєкт має 25 мільйонів євро загального бюджету, а метою його є реактивація і регенерація історичних міських районів і культурних ландшафтів. Конкурс буде оголошено до кінця 2018 року, щоб відібрані проєкти могли сприяти інноваціям для адаптивного повторного використання і підвищення значення об'єктів спадщини у 2019 році й у наступні роки.)

БЛОК ЗАХОДІВ 5:

Підтримка адаптивного повторного використання будівель спадщини

Розумна реставрація й адаптивне повторне використання невикористаних будівель спадщини може принести економічну і соціальну динаміку містам і регіонам, водночас зменшуючи нераціональне міське розширення.

Протягом Європейського року культурної спадщини мережі, які фінансуються ЄС, Європейська комісія й інші відповідні зацікавлені сторони співпрацювали для обміну досвідом, обговорення викликів і визначення принципів якості у повторному використанні культурної спадщини. Наприкінці 2018 року, зацікавленими сторонами у Леувардені було прийнято Декларацію «Адаптивне повторне використання архітектурної спадщини: Збереження і примноження цінностей нашої архітектурної спадщини для майбутніх поколінь» (23.11.2018)⁷⁰ як наслідок ініціативи Європейського року культурної спадщини «Спадщина в перехідний період». Документ підкреслює можливі переваги адаптивного повторного використання і перераховує низку принципів якості для поєднання цінностей спадщини із сучасною архітектурою. У 2019 році Європейська комісія поширить Леуварденську декларацію і підтримає її впровадження серед відповідних органів влади і зацікавлених сторін.

На основі цих висновків у 2019-2020 роках через свою програму «Креативна Європа» Європейська комісія підтримуватиме навчання для політиків місцевого, регіонального і національного рівнів з питань повторного використання будівель спадщини. Навчальні візити й обміни дозволять оцінити наявні кращі практики повторного використання будівель культурної спадщини в Європі й забезпечать передачу знань серед політиків.

69 Моніторинг культурних і креативних міст за 2017 рік доступний за посиланням: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/>

70 https://www.ace-cae.eu/fileadmin/New_Upload/5_Policies/2018/LEEUWARDEN_DECLARATION_FINAL_EN.pdf

Крім того, з 2019 року робоча група, створена за підтримки програми «Horizon 2020», надаватиме експертну підтримку і поради **щодо фінансування й управління повторним використанням побудованої спадщини в містах відповідно до моделей циркулярної економіки**. До складу робочої групи входять кілька дослідницьких та інноваційних проєктів, що фінансуються ЄС, агенції ООН, міжнародні фінансові агенції й зацікавлені сторони в галузі культурної спадщини, сталого міського відновлення і циркулярної економіки.

БЛОК ЗАХОДІВ 6:

Збалансування культурної спадщини зі сталим культурним туризмом і посилення синергії між природною і культурною спадщиною

Якщо туризм не керується або не організований збалансованим чином, кількість відвідувачів може становити загрозу для об'єктів культурної спадщини, місцевих громад і навколишнього середовища.

Під час Європейського року культурної спадщини було виявлено відсутність загальноєвропейського огляду бази знань щодо надмірного туризму. У 2019 році за підтримки програми «Креативна Європа» Європейська комісія проведе **дослідження і вивчення питань місткості вразливих об'єктів**, включаючи методи нематеріальної культурної спадщини.

У 2019 році Європейська комісія також оголосить, через програму «Horizon 2020», конкурс пропозицій для фінансування **проєктів, що оцінюють, як присутність, розвиток, занепад або відсутність культурного туризму вплинули на розвиток європейських регіонів і міських територій**. Там, де це доречно, буде приділено увагу використанню європейських фондів. Ця ініціатива має на меті визначити ефективні політики і практики у сфері культурного туризму, а також надати стратегічні рекомендації щодо ефективного використання Європейських структурних інвестиційних фондів в цих цілях.

Крім того, за підтримки програми «COSME» Європейська Комісія заохочуватиме **сталий туризм у Визначних європейських місцях (European Destinations of Excellence)**⁷¹. Визначні європейські місця (European Destinations of Excellence) — це ініціатива ЄС, яка винагороджує туристичні об'єкти за їхні зусилля в розробці моделей відвідування, що забезпечують соціальний, культурний, економічний і екологічний сталий розвиток. Під час Європейського року культурної спадщини Європейська Комісія відзначила 19 маловідомих напрямків, які зробили визначний вклад у розвиток туристичної діяльності на основі культурної спадщини. У 2018-2019 роках передбачено спеціальні гранти в межах «COSME», програми Європи для малих і середніх підприємств, для просування всіх 158 Визначних європейських місць, обраних з 2007 року.

«Європейська столиця розумного туризму» (European Capital of Smart Tourism) — це нова ініціатива ЄС, яка винагороджує інноваційний і розумний туризм у європейських містах⁷². Розумний туризм відповідає на нові виклики і потреби у швидко змінюваному секторі, включаючи, серед іншого, доступність, сталий розвиток і оцінювання культурних активів, включаючи культурну спадщину. Європейська Комісія запустила перше видання у 2018 році і два міста отримують титул Європейської столиці розумного туризму 2019 року, а ще чотири міста отримують нагороди в інших чотирьох категоріях конкурсу (цифровізація, доступність, сталий розвиток, креативність і культурна спадщина). Передбачено другий етап відбору для Європейських столиць розумного туризму 2020 року. Ініціатива прагне забезпечити платформу для співпраці й обміну передовими практиками в області розумного туризму між європейськими містами.

«Подорожі всесвітньою спадщиною в ЄС» — це ініціатива ЄС, яку впроваджує Європейська Комісія у співпраці з ЮНЕСКО в межах підготовчих заходів, запропонованих Європейським Парламентом. Метою проєкту є розробка і просування чотирьох тематичних транс'європейських культурних маршрутів, що з'єднують 34 знакові й менш відомі об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО у 19 європейських країнах⁷³. Проєкт також покращить управління такими подорожами, надаючи можливість органам управління спадщиною і туристичним об'єктам у співпраці з місцевими громадами, розробити спільні цілі й обов'язки для реалізації стратегій маркетингу і просування.

71 https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/eden/about/themes_en#y2017

72 <https://smartrtourismcapital.eu/> Ініціатива ґрунтується на пропозиції Європейського Парламенту, який забезпечив її фінансування на 2018-2019 роки в межах Підготовчих заходів, і впроваджується Європейською Комісією.

73 Протягом 2019 року буде впроваджуватися зручна для споживача цифрова платформа (<http://visiteuworldheritage.com>), розроблена спільно з «National Geographic». Вона буде доступна англійською, французькою і китайською мовами, особливо в країнах далекого зарубіжжя (наприклад, у Китаї й Північній Америці).

Крім того, за підтримки програми «COSME» Європейська Комісія сприятиме синергії між туризмом і культурними і креативними індустріями (CCI). У 2017 і 2018 роках було оголошено два конкурси проєктних заявок щодо синергії між туризмом і CCI. 6 проєктів⁷⁴, відібраних у рамках першого конкурсу, розроблятимуть і просуватимуть транснаціональні туристичні продукти, такі як маршрути, туристичні шляхи і пропозиції, пов'язані з культурною спадщиною Європи, з особливим акцентом на використанні технологій, пов'язаних з CCI, у просуванні цих продуктів і покращенні вражень відвідувачів. Крім того, 7 проєктів у рамках другого конкурсу⁷⁵ створять туристичні пропозиції, використовуючи творчий потенціал CCI, а також розроблять інноваційні послуги і продукти для покращення наявних або створення нових туристичних прикладів. Впровадження обраних проєктів триватиме до 2021 року.

У 2019 році Європейська Комісія, через Європейські фонди морського рибальства, продовжить підтримувати відкриття об'єктів підводної культурної спадщини для їхнього дослідження, збереження, захисту й оцінювання. Вона також продовжить просувати стратегії місцевого розвитку, ініційовані громадою, де місцеві громади визначають і просувають проєкти, які підтримують сталий розвиток культурної спадщини⁷⁶. Нарешті, Європейська мережа морських спостережень і даних (EMODnet) продовжить збирати, гармонізувати і надавати дані й цифрові карти шарів підводної культурної спадщини.

Крім того, для підвищення синергії між природною і культурною спадщиною у 2019 році Європейська Комісія опублікує **звіт про синергію й інтегроване управління природною і культурною спадщиною в межах програми «Natura 2000»⁷⁷**, з акцентом на сталий туризм. Комісія також досліджуватиме можливість розробки **Європейської премії у сфері природної спадщини у тісній співпраці з премією «Natura 2000»⁷⁸** або в межах інших чинних нагород. Премія «Natura 2000» нагороджується за визначну роль в управлінні об'єктами «Natura 2000» – загальноєвропейською екологічною мережею природоохоронних територій. Під час Європейського року культурної спадщини Премія підтримала просування природної спадщини Європи і визнання тісних зв'язків між природними і культурними цінностями.

І, нарешті, сільські території є видатними прикладами культурної та природної спадщини, які не тільки потрібно зберігати, але й просувати як фактор конкурентоспроможності та сталого й інклюзивного зростання. Дослідницький проєкт «RURITAGE»⁷⁹, що реалізується в межах програми «Horizon 2020», протягом наступних чотирьох років розробить **нову парадигму відродження сільських територій, засновану на спадщині, для перетворення їх на демонстраційні лабораторії** сталого розвитку шляхом підвищення унікального культурного і природного потенціалу.

74 <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/29223>

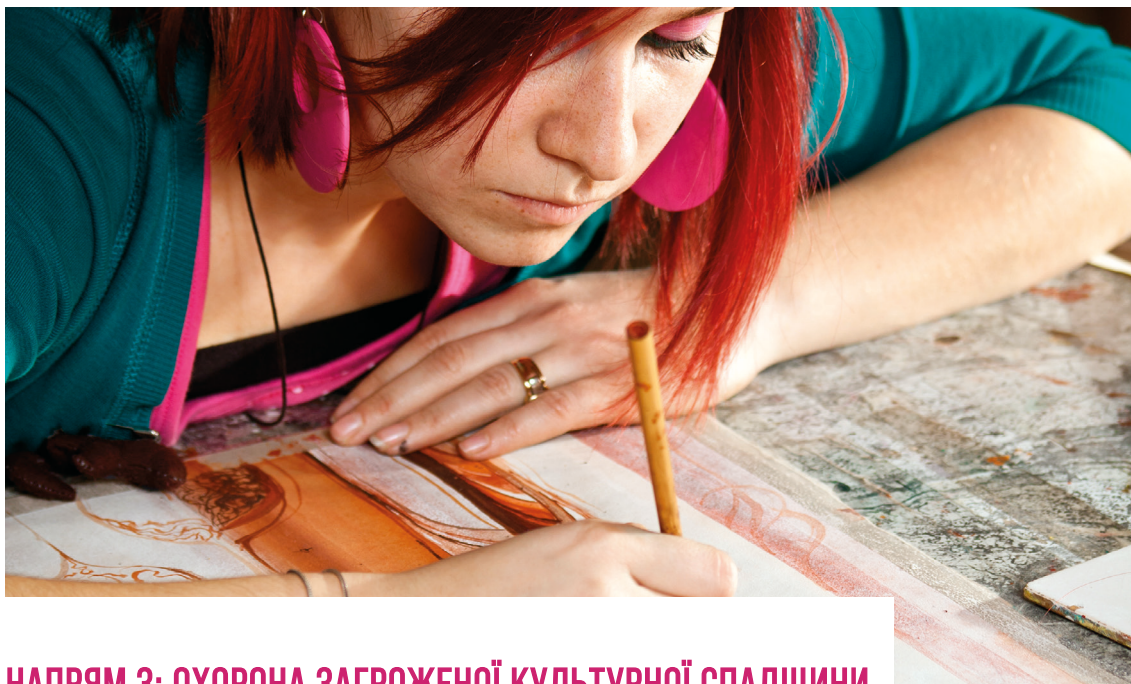
75 https://ec.europa.eu/growth/content/support-transnational-thematic-tourism-linked-cultural-and-creative-industries_en

76 Деякі приклади проєктів можна знайти в «FARNET» (мережа риболовецьких районів).
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet2/about/at-a-glance/farnet_en

77 Розроблено в межах Дії 14 Плану дій для природи, людей і економіки
http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/index_en.htm

78 http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/awards/index_en.htm

79 <https://en.unesco.org/ruritage>

НАПРЯМ 3: ОХОРОНА ЗАГРОЖЕНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Європейський рік культурної спадщини започаткував масштабну кампанію для покращення захисту культурної спадщини на європейському рівні. Від розробки якісних принципів втручання в культурну спадщину до покращення співпраці у сфері управління ризиками⁸⁰ і протидії незаконній торгівлі – кінцева мета полягає у підвищенні захисту і стійкості культурної спадщини Європи.

Реалізовано такі заходи:

- ✓ Виявлення і поширення передових практик управління ризиками катастроф, надання першої карти стратегій та інструментів на рівні ЄС під назвою «Дослідження захисту культурної спадщини від природних і антропогенних катастроф», що сприяє реалізації Сендайської рамкової програми зі зменшення ризику стихійних лих і прокладає шлях до покращення співпраці між державами-членами⁸¹;
- ✓ Підтримку дослідницьких і навчальних проєктів для покращення розуміння ризиків катастроф для культурної спадщини, зокрема через збір даних про втрати від катастроф⁸² і створення кращої доказової бази, а також для подальшого вивчення впливу природних катастроф на культурну спадщину і зміцнення превентивних заходів;
- ✓ Дослідження незаконної торгівлі культурними цінностями і використання наявних технологій для боротьби з нею, що сприяє глибшому розумінню цієї злочинної діяльності й методів її стримування;
- ✓ Зміцнення спроможності місцевих органів влади розслідувати злочини, пов'язані зі спадщиною, й у співпраці з ЮНЕСКО підвищувати обізнаність європейського арт ринку щодо наслідків незаконної торгівлі;
- ✓ Активізацію секторів культурної спадщини і збереження історичної спадщини для кліматичних дій на підтримку Паризької угоди з нагоди Мобілізації кліматичної спадщини. Це було організовано для Глобального саміту з кліматичних дій 2018 року у співпраці з ICOMOS⁸³;

80 Рішення № 1313/2013/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 17 грудня 2013 року про Механізм цивільного захисту ЄС.

81 <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8fe9ea60-4cea-11e8-be1d-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-71040971>

82 Відповідно до Сендайської рамкової програми зі зменшення ризику стихійних лих, ціль С (Оцінювання прямих економічних збитків), https://www.unisdr.org/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf

83 <http://climateheritage.org/>

- ✓ Визначення найбільш загрозливих пам'яток, об'єктів і ландшафтів у Європі й мобілізація державних і приватних партнерів на всіх рівнях для пошуку життєздатного майбутнього для цих перлин спадщини через програму «7 найбільш загрозливих»⁸⁴ у співпраці з «Europa Nostra».

МАЙБУТНЄ: НОВІ ДІЇ В МЕЖАХ НАПРЯМКУ

Рамкова програма окреслює, як продовжувати і розширювати ці ініціативи, визначаючи три блоки заходів, спрямованих на: а) боротьбу з незаконною торгівлею культурними цінностями; б) підвищення якості фізичних втручань у культурну спадщину; с) захист культурної спадщини від природних катастроф і зміни клімату.

БЛОК ЗАХОДІВ 7:

Боротьба з незаконною торгівлею культурними цінностями

Законодавча пропозиція Європейського Парламенту і Ради щодо **Регламенту про імпорту культурних цінностей**⁸⁵, спрямована на протидію незаконному імпорту і торгівлі культурними цінностями, перебуває на стадії обговорення. Регламент забезпечить гармонізовані правила і стандарти контролю на кордонах ЄС у момент, коли культурні цінності потрапляють до ЄС. Однак тільки законодавство не може викоринити проблему, тож потрібні додаткові заходи.

У березні 2019 року Європейська Комісія випустить **дослідження, яке надасть політикам і правоохоронним органам краще розуміння маршрутів і обсягів, які застосовують контрабандисти для проникнення в ЄС**. У ньому також буде представлено огляд наявних нових технологічних інструментів, які можуть бути використані для боротьби з цими злочинами.

ЄС також зміцнить **співпрацю з ЮНЕСКО і Радою Європи**. Під час Європейського року культурної спадщини були запущені дві спільні ініціативи ЄС-ЮНЕСКО: Конференція з нарощування потенціалу «Залучення європейського артринку до боротьби з незаконним обігом культурних цінностей» і «Навчання європейських суддів і правоохоронців боротьби з незаконним обігом культурних цінностей». У 2019 році цей проєкт буде орієнтований на додаткових фахівців у галузі судочинства і правоохоронних органів у ЄС і в обраних третіх країнах.

Хоча ініціативи щодо захисту об'єктів загроженої культурної спадщини і припинення їх незаконної торгівлі є численними, вони переважно не скоординовані. Саме тому в межах програми «Horizon 2020» Європейська Комісія **створить платформу для збереження загроженої культурної спадщини і протидії незаконному обігу культурних цінностей**. Починаючи з 2019 року, ця платформа об'єднає дослідників, зацікавлені сторони і політиків. Вони обмінюватимуться передовими практиками, сприятимуть взаємному навчанню і координації, а також виявлятимуть прогалини у знаннях і втручаннях. Платформа має стати основним європейським орієнтиром для транскордонної й міждисциплінарної мережі в цій галузі.

БЛОК ЗАХОДІВ 8:

Підвищення якості втручань у європейське історичне середовище об'єкти культурної спадщини

Низькоякісні втручання в культурну спадщину можуть завдати шкоди незамінним історичним елементам, їхньому середовищу і пов'язаним з ними практикам нематеріальної спадщини.

Під час Європейського року культурної спадщини експертна група, координувана Міжнародною радою пам'яток і визначних місць (ICOMOS) у співпраці з Європейською Комісією, працювала над визначенням **якісних принципів (з акцентом на втручання, які фінансуються ЄС) у європейське історичне середовище й об'єкти культурної спадщини**. У листопаді 2018 року експертна група представила документ про принципи якості й керівні принципи для втручань у культурну спадщину.

84 <http://7mostendangered.eu/>

85 https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/cultural_goods_proposal_en.pdf

У 2019 році Європейська Комісія представить ці принципи на громадське обговорення, щоб вони могли надалі спрямовувати майбутні обговорення щодо використання коштів ЄС для цієї мети⁸⁶.

Крім того, за підтримки програми «Креативна Європа», Європейська Комісія організує у 2019 і 2020 роках навчальні візити й **обмін досвідом для політиків регіонального і міського рівнів**. Це сприятиме передачі знань про якісні принципи втручання у матеріальну культурну спадщину.

Платформа, створена в межах програми «Horizon 2020», також об'єднає дослідників, професіоналів, зацікавлених сторін і політиків для визначення проблем, практик і прогалин у політиці, що стосуються оцінювання впливу і якості втручання у європейське історичне середовище й об'єкти культурної спадщини. Передбачається, що обраний проєкт розпочнеться у грудні 2019 року. Починаючи з 2020 року, платформа стане орієнтиром для транскордонної й міждисциплінарної співпраці в цій галузі.

Нарешті, в межах пілотного проєкту, запропонованого Європейським Парламентом, Європейська Комісія підтримає масштабне дослідження щонайменше 1 500 **єврейських кладовищ** у п'яти обраних європейських країнах (Литва, Словаччина, Греція, Україна і Молдова). Проєкт також буде спрямований на визначення кращих практик збереження єврейських поховань і запропонує модель їхнього успішного захисту, в тому числі через залучення громади.)

БЛОК ЗАХОДІВ 9:

Захист культурної спадщини від природних катастроф і зміни клімату.

Модернізація історичних будівель у Європі з урахуванням їхньої здатності протистояти землетрусам стає все важливішою після низки нещодавніх руйнівних землетрусів, особливо в Італії та Греції. Водночас ми також хочемо зробити будівлі культурної спадщини більш енергоефективними. З 2019 року Об'єднаний дослідницький центр працюватиме над дослідницьким проєктом під назвою «iRESIST+». Це розробить **новий підхід до одночасної сейсмічної й енергетичної модернізації наявних історичних будівель**.

Якщо цього не зробити, зміна клімату і природні небезпеки можуть все більше шкодити культурній спадщині. Під час Європейського року культурної спадщини за підтримки програми «Horizon 2020» Європейська Комісія профінансувала дослідницькі й інноваційні проєкти з загальним бюджетом 18 мільйонів євро. Вони були спрямовані на розробку і випробування нових рішень для підвищення стійкості історичних поселень і сприяння їх сталій реконструкції у випадку катастроф. Починаючи з червня 2019 року, ці проєкти сприятимуть розробці й поширенню доказових і економічно ефективних стратегій **адаптації й пом'якшення наслідків, а також методологій, планів та інших інструментів для збереження культурної спадщини Європи**.

Крім того, у 2019-2020 роках за підтримки Європейської Комісії група експертів з держав-членів ЄС, що працюють за Відкритим методом координації⁸⁷, **проаналізує і поділиться інноваційними політичними заходами щодо об'єктів спадщини у зв'язку зі зміною клімату**. Особлива увага буде приділена енергоефективності, трансформації культурних ландшафтів і безпеці спадщини в разі екстремальних кліматичних умов.

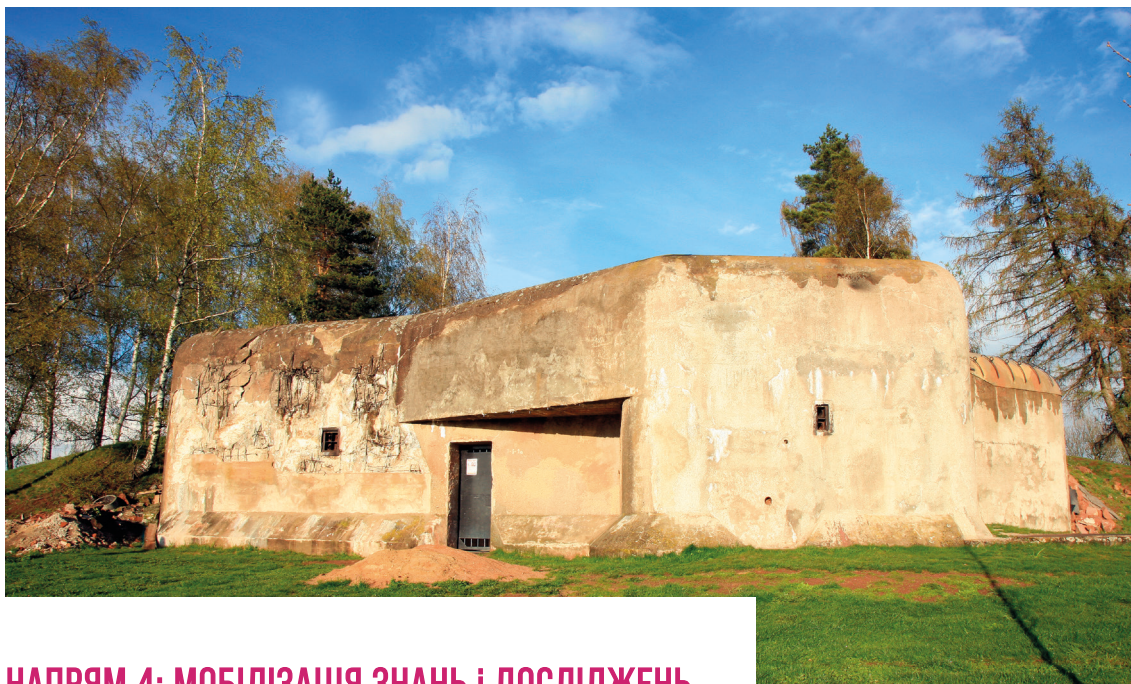
У 2019 році, після перегляду поточних і минулих дослідницьких та інноваційних проєктів програми «Horizon 2020», спрямованих на підвищення **стійкості культурної спадщини і її захист від численних ризиків**, Європейська Комісія опублікує звіт з результатами і рекомендаціями експертів щодо політики. Це сприятиме поширенню і застосуванню результатів досліджень.

Нарешті, в межах Механізму цивільного захисту ЄС⁸⁸ Європейська Комісія профінансує проєкти з попередження і підготовки, у тому числі в галузі культурної спадщини. Це сприятиме, *серед іншого*, покращенню збору даних і зміцненню потенціалу запобігання, готовності й реагування у разі стихійних лих.

86 Включаючи координацію з оцінюванням впливу на навколишнє середовище, що вимагається законодавством ЄС, особливо з відповідними оцінками згідно з Директивою про оселища 92/43/ЄЕС.

87 Відкритий метод координації є добровільною формою співпраці між країнами-членами ЄС.

88 Фінальне Імплементативне рішення Комісії С(2017) 8567 від 19.12.2017 про прийняття Річної робочої програми на 2018 рік в межах Рішення № 1313/2013/ЄС Європейського Парламенту і Ради про Механізм цивільного захисту ЄС.

НАПРЯМ 4: МОБІЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ І ДОСЛІДЖЕНЬ

Європейський рік культурної спадщини започаткував широкомасштабні зусилля, спрямовані на розробку інноваційних і передових рішень для вирішення проблем у галузі культурної спадщини. Це включало технологічні інновації й дослідження для збереження і вдосконалення культурної спадщини, а також соціальні інновації для розробки нових і більш інклюзивних моделей управління.

- ✓ Під час Європейського року культурної спадщини Європейська Комісія вжила заходів для:
 - ✓ Фінансування досліджень та інноваційних проєктів, пов'язаних із культурною спадщиною, через сім конкурсів заявок програми «Horizon 2020» із загальними інвестиціями понад 66 мільйонів євро і додатковим бюджетом для покриття ініціатив знизу-вгору;
 - ✓ Сприяння вдосконаленню і демонстрації передового досвіду наукових досліджень, що фінансуються ЄС, у тому числі через заходи з поширення інформації, а також заходи і конференції високого рівня;
 - ✓ Формування і поширення знань, зокрема публікації «Огляд політики: інновації в дослідженнях культурної спадщини»⁸⁹, випуску «Результати Cordis» під назвою «Загрожена спадщина: дослідження й інновації ЄС для більш стійкої культурної спадщини»⁹⁰ і публікації під назвою «Інноваційні рішення для культурної спадщини»⁹¹;
 - ✓ Розробки посібника з передових практик для культурних і освітніх установ. Посібник містить рекомендації щодо навичок, навчання і передачі знань у традиційних і нових професіях, пов'язаних зі спадщиною (створено групою національних експертів і Європейською комісією в межах Плану дій у галузі культури на 2015-2018 роки⁹²);
 - ✓ Підтримки розробки інноваційних інструментів для культурної спадщини у тісній співпраці з Об'єднаним дослідницьким центром;

89 <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1dd62bd1-2216-11e8-ac7301aa75ed71a1>

90 <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1dcbe60b-79ba-11e8-ac6a01aa75ed71a1/>

91 <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/2a7477b0-e988-11e8-b69001aa75ed71a1/language-en>

92 <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16094-2014-INIT/en/pdf>

- ✓ Підтримки Європейського тижня консервації-реставрації, організованого Європейською конфедерацією організацій консерваторів-реставраторів з метою підвищення обізнаності про важливість дій консервації й реставрації у збереженні культурної спадщини;
- ✓ Співфінансування спільного пілотного проєкту ЄС і Ради Європи під назвою «STEPS». Проєкт залучив громади Лісабона і Рієки до мапування культурної спадщини у своїх районах. Він мав на меті дослідити життєздатні моделі партисипативного управління і виміряти вплив цих підходів на культурну спадщину як ресурс для розвитку і згуртованості громад;
- ✓ Дослідження просторових перетинів між культурними і природними об'єктами⁹³;
- ✓ Публікації звіту експертної групи ЄС з питань партисипативного управління культурною спадщиною⁹⁴.

МАЙБУТНЄ: НОВІ ДІЇ В МЕЖАХ НАПРЯМКУ

Рамкова програма окреслює шляхи продовження і розширення цих ініціатив і реалізує три блоки заходів, спрямованих на: а) використання технологічних засобів для інновацій у сфері культурної спадщини; б) сприяння соціальним інноваціям; в) підвищення кваліфікації у сфері культурної спадщини.

БЛОК ЗАХОДІВ 10: Технологічні засоби для інновацій у сфері культурної спадщини

Під час Європейського року культурної спадщини програма «Horizon 2020» зробила значний внесок у збереження культурної спадщини шляхом проведення передових досліджень, розробки новітніх матеріалів для консервації й використання передових цифрових технологій, включаючи 3D-технології.

Цифровізація досі має на увазі фіксацію візуального вигляду об'єктів, колекцій чи місць. Оскільки спадщина є як матеріальною, так і нематеріальною, завдання полягає в розробці більш динамічних і персоналізованих цифрових ресурсів. Через програму «Horizon 2020» під назвою «Societal Challenge 6» Європейська Комісія фінансуватиме **дослідницькі й інноваційні проєкти у сфері цифровізації й управління цифровими активами** з метою розробки нових технологій і методів, які допоможуть представити культурну спадщину всебічно і захоплююче. Конкурс заявок із попереднім бюджетом у 20 мільйонів євро буде опублікований наприкінці 2019 року.

Крім того, **Спільнота інноваторів у сфері культурної спадщини**⁹⁵, запущена Європейською Комісією наприкінці 2018 року для подолання розриву між дослідженнями, ринком і суспільством, забезпечить віртуальне міжнародне середовище, де новатори будуть ділитися результатами, обмінюватися ідеями, знаходити нових партнерів, створювати синергії й розробляти стратегії. Вона також підтримає поширення результатів досліджень та інновацій за темами, пов'язаними зі спадщиною.

Нарешті, у 2019 році **послуги «Corernicus» почнуть поширюватися на культурну спадщину**. Програма ЄС зі спостереження за Землею під назвою «Corernicus» спостерігає за нашою планетою і надає безкоштовні й відкриті дані, які є цінним ресурсом для моніторингу і збереження культурної спадщини на європейському і глобальному рівнях. Під час Європейського року культурної спадщини Європейська Комісія очолила дослідження «Послуги "Corernicus" на підтримку культурної спадщини», яке було представлено в жовтні 2018 року. З 2019 року Європейська Комісія продовжить використовувати послуги «Corernicus» для збереження й управління спадщиною.

93 <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/pdf/Nature-and-Culture-leafletweb.pdf>

94 <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b8837a15-437c-11e8-a9f401aa75ed71a1/language-en>

95 <http://innovatorsinculturalheritage.eu/>

БЛОК ЗАХОДІВ 11: Сприяння соціальним інноваціям і компетенціям у сфері культурної спадщини

Рамкова конвенція Ради Європи про цінність культурної спадщини для суспільства (так звана «Конвенція Фару») сприяє ширшому розумінню спадщини і її взаємозв'язку з громадами і суспільством.

Під час Європейського року культурної спадщини Європейська комісія і Рада Європи розпочали спільний проєкт для **популяризації принципів «Конвенції Фару»**, заохочення ролі громадянського суспільства в управлінні спадщиною і збільшення кількості держав-членів ЄС, які підписали цю конвенцію. У 2019 році розпочнеться серія семінарів і публікації дослідження про отримані уроки і рекомендації.

Крім того, Європейська комісія має намір сприяти **подальшим експериментам і науковим дослідженням впливу культурної продукції та її впливу на добробут і здоров'я людей**. Це потрібно, щоб забезпечити кращу наукову основу для нового циклу політики охорони здоров'я, яка врахує переваги культури у сприянні покращення якості життя, стратегії профілактики захворювань і комплементарної медицини.

Починаючи з 2019 року, через програму «Креативна Європа» Європейська комісія підтримуватиме комунікаційні заходи для поширення результатів експериментів і досліджень у цій галузі.

Для ЄС життєво важливо зміцнювати і використовувати своє лідерство на глобальній арені в інноваційних аспектах політики в галузі спадщини. У 2019 році для спільної розробки конкретних рішень Європейська комісія розпочне серію з трьох щорічних зустрічей щодо майбутнього спадщини, **призначених для вирішення глобальних проблем**. У цих платформах візьмуть участь національні уряди і їхні агенції, ключові глобальні установи, експерти і молоді світові лідери. За допомогою програми «Креативна Європа» зустрічі на платформі відбудуться в період з 2019 по 2020 роки, починаючи з Дубліна (спадщина і соціальні інновації), продовжуючи в Празі (спадщина, цифрові платформи, культурні та креативні сектори) і завершуючи в Лісабоні (спадщина і відродження міст).

Платформи допоможуть поширювати результати експериментів і досліджень серед установ культурної спадщини і зацікавлених сторін, а також у сфері соціальної політики. Наприклад, вони можуть включати інтеграцію культурної експертизи в соціальну психологію, когнітивну і соціальну нейронауку, антропологію, соціологію й економіку.

Нарешті, розпочато підготовчі заходи Європейського парламенту з просування **інноваційних бізнес-моделей для приватних будинків культурної спадщини в Європі**. Це дозволить визначити кращі моделі для управління родинними будинками спадщини і надати рекомендації щодо політики і засоби для забезпечення їхнього сталого майбутнього. В межах проєкту, розпочатого влітку 2018 року, будуть проведені опитування, організовані семінари і представлені результати на заключній конференції у вересні 2019 року.)

БЛОК ЗАХОДІВ 12: Вдосконалення професійних навичок у сфері культурної спадщини

Від 2019 року, спираючись на рекомендації, які експерти держав-членів ЄС представили у грудні 2018 року⁹⁶, Європейська комісія і далі підтримуватиме початковий і безперервний розвиток кваліфікованих фахівців, покращення управління знаннями і передачі знань у секторі культурної спадщини через різні проєкти, зокрема в межах програми «Erasmus+».

Їх метою буде визначити загрожені навички, зібрати статистичні дані, визначити професійні профілі й розробити критерії підвищення обізнаності й залучення молодих поколінь до професій у сфері спадщини.

96 Експертна група Відкритого методу координації, створена відповідно до Робочої програми Ради Європи з питань культури на 2014-2018 роки.

НАПРЯМОК 5: ПОСИЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ СПІВПРАЦІ

Європейський рік культурної спадщини підтримав реалізацію Стратегії ЄС у сфері міжнародних культурних відносин, спираючись на зацікавленість і потреби країн-партнерів, а також на спільний досвід у сфері культурної спадщини.

Партнерські країни брали участь у заходах Європейського року культурної спадщини шляхом організації подій, участі у спільних програмах і проведення інформаційних кампаній.

Дев'ять країн, що не входять до ЄС, були залучені до Європейського року культурної спадщини, включаючи країни Західних Балкан, Східного партнерства і Європейської економічної зони⁹⁷.

Європейський рік культурної спадщини також набув глобального характеру завдяки Національним інститутам культури ЄС (EUNIC), які провели низку спеціальних заходів, і за підтримки делегацій ЄС. Багато з них розробили ініціативи для активації місцевого партнерства і наблизили культурну спадщину Європи до місцевих громад у всьому світі. Наприклад:

- ✓ Делегації ЄС у Мексиці, Аргентині, Кубі, Китаї, Канаді, Республіці Маврикій і Республіці Сейшельські острови організували фотовиставки, присвячені Європейському року культурної спадщини;
- ✓ Делегація ЄС в Індії організувала конференцію на тему партнерства ЄС-Індія у сфері збереження культурної спадщини;
- ✓ Делегація ЄС у США організувала публічний захід з питань цифрового збереження культурної спадщини у співпраці з «Європіана»;
- ✓ Делегація ЄС у Домініканській Республіці підготувала насичену культурну програму до «Європейського тижня», включаючи національні конкурси, культурні заходи, майстер-класи і Європейський гастрономічний фестиваль;
- ✓ Делегації ЄС у Китаї й Південній Кореї присвятили свої щорічні фестивалі європейського кіно темі кінематографічної спадщини;

97 Албанія, Боснія і Герцеговина, колишня Югославська Республіка Македонія, Чорногорія, Сербія, Грузія, Норвегія, Ісландія і Швейцарія.

- ✓ Делегація ЄС у колишній Югославській Республіці Македонія оголосила конкурс на фінансування проєктів, пов'язаних із Європейським роком культурної спадщини;
- ✓ Делегація ЄС у Росії організувала і підтримала культурну програму, що включала фотовиставку скульптурної спадщини, кіно- і театральні фестивалі, а також фестиваль «Відкрий свою Європу в Ермітажі» з виставками, майстер-класами, лекціями, показами фільмів, музикою й іграми на відкритому повітрі.

МАЙБУТНЄ: ПОЗА МЕЖАМИ НАПРЯМІВ

Рамкова програма пропонує способи розвитку діяльності, ініційованої під час Європейського року культурної спадщини. Вона також визначає три блоки заходів, спрямованих на зміцнення міжнародної співпраці в галузі культурної спадщини.

БЛОК ЗАХОДІВ 13:

Заходи, орієнтовані на географічні зони

У 2019 році Європейська комісія запустить **нову програму з культури і креативності у Східному партнерстві, яка зосередиться на культурній спадщині**. Ця програма спиратиметься на успішні результати своєї попередниці, яка надавала технічну допомогу культурним і креативним секторам і посилювала охорону культурної спадщини на місцевому рівні. Нова програма продовжуватиме інвестиції в культурну спадщину. Країнами, що зможуть нею скористатися, будуть шість країн Східного партнерства: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова й Україна.

У 2019 році нове фінансування буде присвячено **проєктам у Південному сусідстві, спрямовані на залучення молоді й регіональних інституцій до культурної спадщини** і просування культурного розмаїття як життєво важливого елементу для запобігання насильницькому екстремізму. Запуск конкурсу пропозицій для проєктів культурної спадщини у Південному сусідстві заплановано на перший квартал 2019 року. Країнами, які можуть брати участь, будуть Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Марокко, Палестина, Сирія і Туніс.

Крім того, у 2019 році Європейська комісія запустить **нову європейську програму на суму 45 мільйонів євро в Тунісі**. Вона буде спрямована на диверсифікацію туризму, розвиток ремесел, ціннісних ланцюгів дизайну і покращення культурної спадщини. Програма буде мати на меті: i) відремонтувати близько п'ятнадцяти визначних будівель і розробити маршрути в старому центрі Медини; ii) підтримати проєкти, інтегровані в відремонтовані будівлі; iii) перепланувати і покращити Музей Карфагена і Площу ЮНЕСКО; iv) створити мовний центр, що популяризуватиме багатства Карфагенського сайту.

Спираючись на успішні приклади останніх років, у 2019 році Європейська комісія підтримуватиме країни-партнери шляхом **надання технічної допомоги, обміну інформацією і навчання через співпрацю у сфері культурної спадщини**. Це буде здійснюватися за допомогою інструменту Технічної допомоги й обміну інформацією, включно з Партнерським інструментом, зокрема в Західних Балканах, Східному сусідстві й Південному сусідстві.

Під час Європейського року культурної спадщини ЄС інвестував 3,4 мільйона євро для підкреслення цінності **Коридорів спадщини на Шовковому шляху**. Ця ініціатива підтримується програмою Європейського Союзу з глобальних суспільних благ і викликів і триватиме до 2021 року. Вона охоплює переважно Іран, Афганістан і країни Центральної Азії (Узбекистан, Туркменістан, Таджикистан, Казахстан і Киргизстан). Її основними цілями є сприяння створенню робочих місць шляхом збереження і покращення культурної спадщини, підтримка стратегій місцевого розвитку, сталого туризму, розвитку навичок, соціальної згуртованості, розбудови ідентичності й обміну знаннями.

Нарешті, з 2019 року Інструмент, що сприяє стабільності і миру, фінансуватиме **спільний проєкт ЄС-ЮНЕСКО щодо захисту культурної спадщини і різноманітності в умовах складних надзвичайних ситуацій** у таких країнах, як Ірак, Лівія, Сирія і Ємен. Цей проєкт спрямований на підтримку охорони загроженої культурної спадщини, посилення позитивної ролі культури у сприянні стійким, культурно різноманітним суспільствам і допомогу у розробці більш стійких підходів до миру і стабільності в перехідних контекстах.)

БЛОК ЗАХОДІВ 14: Горизонтальні/глобальні дії

Спільна політика безпеки й оборони може відігравати роль у захисті культурної спадщини. За потреби в межах своїх можливостей місії Спільна політика безпеки й оборони (CSDP) можуть сприяти, у співпраці з делегаціями ЄС та іншими відповідними партнерами ЄС, діяльності у сфері захисту культурної спадщини (ідентифікація, моніторинг, наставництво, обмін передовим досвідом і – у межах зовнішніх фінансових інструментів – зміцнення потенціалу місцевих партнерів захисту культурної спадщини).

Нарешті, у 2019 році програма «Horizon 2020» дозволить створити **міжнародну мережу для інновацій і дипломатії у сфері культурної спадщини**. Це забезпечить використання досвіду ЄС у сфері культурної спадщини для надання допомоги третім країнам, особливо там, де культурна спадщина загрожена. Ця мережа забезпечить проведення навчань, мобілізацію знань і сприятиме впровадженню інноваційних, індивідуальних рішень у різних регіонах, де вона діятиме (країни-сусіди ЄС, Латинська Америка, Африка, Азія).

ЗВ'ЯЖІТЬ З ЄС

Очно

По всьому Європейському Союзу діють сотні інформаційних центрів «Europe Direct». Адресу найближчого до вас центру можна знайти на сайті: https://europa.eu/european-union/contact_en

Телефоном або електронною поштою

«Europe Direct» — це служба, яка відповідає на ваші запитання про Європейський Союз. Ви можете зв'язатися з цією службою:

- безкоштовним телефоном: 00 800 6 7 8 9 10 11 (деякі оператори можуть стягувати плату за ці дзвінки),
- за наступним стандартним номером: +32 22999696, або
- електронною поштою: https://europa.eu/european-union/contact_en

ПОШУК ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЄС

Онлайн

Інформація про Європейський Союз всіма офіційними мовами ЄС доступна на сайті «Еуропа» за адресою: https://europa.eu/european-union/index_en

Публікації ЄС

Завантажити чи замовити безкоштовні та платні публікації ЄС можна за адресою: <https://publications.europa.eu/en/publications>. Кілька примірників безкоштовних публікацій можна отримати, звернувшись до «Europe Direct» або місцевого інформаційного центру (див. https://europa.eu/european-union/contact_en).

Цей матеріал представлений Мережею захисту національних інтересів «АНТС» в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Рада в Україні.

Переклад виконано командою Task Force.

**Офіс публікацій
Європейського Союзу**